

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 18.

Koosolek 2. augustil 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Ilmunud olid 35 nõunikku: A. Birk, Aug. Kohver, T. Kuusik, A. Kurrikoff, Chr. Arro, Ar. Vallner, H. Pöhl, J. Tõnisson, K. Saral, J. Lasn, J. Reintam, F. Mikkelsaar, M. Kiirats, A. Palm, J. Januson, Hans Roos, Masik, A. Leetsmann, A. Veiler, P. Johanson, Piip, J. Vilms, N. Köstner, K. Baars, H. Reiman, R. Jaska, A. Podrätshik, H. Riberg, K. Ast, J. Raamot, H. Kask, H. Kruus, J. Kärner, J. Kalm, J. Temant.

Juhatab A. Vallner.

Protokoll kirjutab M. Kiirats.

Päevakord:

1. Laenu tegemine jooksvate kulude õiendamiseks.
2. Kubermangu komissaride kongressi päevakord:
 - a) Kohalise maaomavalitsuse uuendamine ja uuenduste maksmapanemine;
 - b) Kubermangu ja maakonna komissaride kohused ja seltskondliste korralduste ühendatud komiteede ülesanded; viimaste finanseerimine; sundusliste määruste avaldamise kord.
 - c) Miilitsa organiseerimine ja revolutsioonilise võimu abinõud korra ja lalle seadmiseks kodanikkude isiku ja varanduse kaitsmiseks.
 - d) Ringkondade valitsuse organiseerimine.
3. Saadiku valimine kongressile.
4. Juriidilise komisjoni aruanne,
 - a) Kuriste sündmuse asjus;
 - b) rahukohtu uuenduse asjus.
5. Piirikomisjoni liikme valimine.
6. Nõukogude võimu ja juhtnõörid.

J. Raamot teeb ettepaneku päevakorda üles võtta veel maavalitsuse ettepanekut koolide asjus.

Ettepanek võetakse vastu.

1. Laenu küsimus.

A. Vallner annab seletust 7000-rublalise laenu tegemise asjus, põhjendab tarvidust jooksvate asjade ajamisega ja teeb ettepaneku, et peakoosolek lubaks 7000 rubla suuruses summas laenu teha.

Otsustatakse ettepanek vastu võtta.

2. Kubermangu komissaride kongressi päevakorra küsimus.

Teise päevakorra punkti kohta annab seletust kubermangu komissar J. Poska. Juhib tähelepanemist selle peale, et Maanõukogu peab eeloleval komissaride kongressil rõnku selle peale panema, et nende asjade nimekiri, mille otsustamine omavalitsuse võimukonda kuulub, laiendatud saaks. Kõik asjad, mis praegu keskvalitsuse ametnikkude käes on, peavad linna ja maa omavalitsuse asutuste kätte üle minema. Põhjused, mis endine valitsus keskvalitsuse kätte seaduse andmise ja valitsuse õiguse koondamisel ette tõi, nimelt, et on üleriiklised ja kohalised asjad, ei ole küllalt mõjuvad, sellepärast et kõik kohalised asjad on ühtlasi ka üleriiklised. Sellepärast peavad kõik kubermangu administratiivsed funktsioonid praeguste riigiametnikkude käest Maanõukogu ja tema täidesaatvate organite kätte minema ja kui see praegusel siimapilgul võimalik ei ole, siis vähemalt lähemate aastate jooksul. V. Masik vaidleb ettepaneku viimase osa vastu ja nõuab, et valitsuse esitajate võim juba otsekohe Maavalitsuse kätte läheks. A. Vallner teeb ettepaneku, et Maanõukogu asemikul tuleb nõupidamise pealinnas detsentralisatsiooni mõtet võimalikult laias ulatuses kaitseda ja nõuda, et keskvalitsuse detsentralisatsioon peagi käsile võetaks.

J. Tõnisson'i ettepanek sellesamas küsimuses on järgmine: „Maanõukogu otsustab oma esitajatele ülesandeks teha, nemad seadku üleriiklisel nõupidamisel nõudmine üles, et keskvalitsuse ehk detsentralisatsiooni mõttes kõik valitsuslised funktsioonid, mis senini riigi keskvalitsuse esitajate käes on seisnud, täies ulatuses viibimata Eesti Maavalitsuse kätte antaks.“

H. Piip teeb ettepaneku lisa teiste ettepanekute juurde, et ligem kohalise omavalitsuse põhjuseaduste väljatöötamine peab jääma kohaliste demokraatiliste seniste omavalitsuste kätte, teiste poolt vastatakse, et see langeb sellepärast ära, et see juba 30. märtsi seaduses ära on määratud. H. Piip ei ole selle vaatega nõus, kuid võtab oma ettepaneku ajutiselt tagasi.

Otsustatakse J. Tõnisson'i ettepanek ühel häälel vastu võtta.

Päevakorra I osa 2 punkti kohta teeb J. Tõnisson ettepaneku:

„Maanõukogu tunnustab, et kui valitsuslised ülesanded keskvalitsuse esitajatelt Eesti Maavalitsuse kätte lähevad, siis va-

litsusliste organite tegevuse seaduslikkuse järele valvamiseks tarvilikud organid Maavalitsuse poolt tööle tulevad seada, niipalju kui seda peale administratiivse kohtu tarvis läheb.“

Komissar J. Poska teeb ettepaneku, et kui üleüldisvalitsuslised funktsioonid maa-valitsuse kätte antakse, siis tuleb maaoma-valitsuse seaduslikkuse järele valvamiseks administratiiv-prokuröride instituut sisse seada.

Hääletamisel saab J. Tõnisson'i ettepanek 9 häält, J. Poska 12 häält. Sellega on viimane ettepanek vastu võetud.

Sellesama päevakorra osa 2 punkti lõpu kohta teeb H. Piip ettepaneku:

„Et meil Maanõukogu on, sellepärast ei ole mingit ühendatud komiteed vaja,“ mis ühel häälrel vastu võetakse.

Finanseerimise asjus teeb ettepaneku A. Vallner, mis ühel häälrel vastu võetakse. „Summad, mis ühendatud kubermangu komiteel Eestis määratakse, tulevad Eesti Maanõukogule üle anda.“

Lõpuks võetakse H. Piibu ettepanek vastu, et sunduslikkude määruste väljaandmine peab jääma täiesti kohalikkude omavalitsuste asutuste kätte.

Päevakorra I osa 3 punkti asjus seletab kubermangu komissar J. Poska, et miilits prægü on õieti kahe ülemuse all: osalt maaomavalitsuse ja osalt ajutise valitsuse ametnikkude all. Üleüldiselt on miilitsa seadus väga halvasti kokku seatud, sest et üksikud paragrahvid otsekohe üksteise vastu käivad. J. Tõnisson teeb ettepaneku: „Maanõukogu seab nõudmise üles, et miilitsa korraldamine ja valitsemine Eestis täielikult Maanõukogu võimukonda läheks“, mis ühel häälrel vastu võetakse.

J. Poska teeb ettepaneku, et Eesti Maanõukogul on õigus sundida kodanikke korra jalale seadmiseks ja kodanikkude isiku ja varanduse kaitsmiseks miilitsa kohustuste täitmisele, mis vastu võetakse.

3. Peeterburi kongressile Maanõukogu asemiku valimine.

Päevakorra I osa 4 punkt langeb välja, sellepärast, et meie Maaomavalitsuse ringkondi asutada ei saa, kuna meil Maanõukogusid ainult üks on. Maanõukogu ase-

miku kandidaadiks Peterburi kongressile seatakse üles J. Tõnisson, V. Masik ja H. Piip. V. Masik astub tagasi.

Kinnisel hääletamisel said hääli: J. Tõnisson 15 poolt, H. Piip 14 poolt ja 1 hääl oli erapooletu. Sellega on Jaan Jaani p. Tõnisson Maanõukogu asemikuks valitud.

4. Kurista tapmisloo arutamine.

Õigusteadlise komisjoni otsuse Kurista sündmuse asjus kannab V. Masik ette, mis järgmiselt käib: „Maanõukogu tunnistab tarviliseks valida kolmeliikmelise komisjoni, kellele ülesandeks teha Kurista juhtumist kõigelaiemalt järele uurida ja uurimise materjali ühes oma arvamisega Maanõukogule ettepanna. Poolt: Temant, Baars, Birk ja Masik, vastu Piip.“

Viimane seletab, et ta ka komisjoni poolt olnud, kuid soovinud, et komisjonile saaks selge sõnaga kohuseks teha põhjuste uurimist toimetada, mille eraldi äramärkimist, kui arusaadavat, teised üleliigseks pidanud.

J. Tõnisson teeb ettepaneku järgmisel kujul: „Kuristal juhtunud kurvastav sündmus, kus kohtu otsuse täidesaatmisel üks inimene surmatud ja teine surmavalt haavatud, nõuab oma tõsiduse järele peale kohtuliku uurimise, mis süüdlastele tarvilikku karistust peab muretsema, veel täielikku selgitust selle poolest, kuidas on sarnane erutav lugu võinud sündida, mikspärast Maanõukogu oma kohuseks loeb oma liikmetest erikomisjoni valida, kellele ülesandeks on kõiki neid olusid selgitada, mis nimetatud kokkupõrkamisele kurbade tagajärgedega on viinud.“

Õigusteadlise komisjoni ettepaneku poolt on hääletamisel 17, J. Tõnissoni ettepaneku poolt 13. Sellega on esimene ettepanek vastu võetud.

5. Koosoleku lõpetamine.

Lõunavaheaeg määratakse kuni kella 6-ni.

Ar. Vallner (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).

H. Kask (*allkiri*).